

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил, 1 августдан чиқа бошлаган

№ 8 (65981)
1997 йил, 25 январь, шанба

Сотувда эркин
нархда

КЎШНИНГ ТИНЧ — СЕН ТИНЧ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Афғонистондаги вакили Ноберли Холни қабул қилди. Юртбошимизнинг жафокаш Афғон тупроғида тинчлик урнатиш муаммоларини мунтазам кўтариб келаётгани ҳаммага маълум. БМТнинг Афғонистондаги вакили билан учрашув чоғида ҳам бизга кўшни мамлакатдаги можароларни тинч йул билан ҳал этиш масалалари муҳокама этилди.

1997 йил, 23 январда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ўзбекистон ҳудудида қадимдан шаклланган, жаҳоннинг шуҳрат қозонган нафис санъат мактабларининг ноёб анъаналарини авайлаб-асраш, бойитиш, тарғиб қилиш мақсадида «Ўзбекистон бадий Академиясини ташкил этиш ҳақида»ги Фармони эълон қилинди.

МЕН ТАЪЗИМ ҚИЛАМАН, ПОЙИНГДА ВАТАН!

Қадим аждодларимиздан бизга мерос қолган миллий дурдоналаримиз: тасвирий, амалий, миниатюра, нафис санъатни етиштириб келаётган келажак авлодга чуқурроқ сингдириш мақсадида, «Ўзбекистон бадий академияси ташкил қилиш ҳақида»ги Президентимизнинг Фармони биз уқувчиларни беҳад қувонтирди. Зеро, қанча йиллардан буён эрксизлик занжирида эзилган халқимизнинг қадимий нодир санъатлари оёқости қилинган эди. Мустақиллигимизнинг шадрофати билан қадимдан дунё тан

бериб келган бобомерос қадриятларимиз, ноёб анъаналаримиз қайта тикланди. Президентимизнинг Фармони эса тикланиш йулидаги улкан қадам бўлди.

Келажакимиз халқимиз онгидаги миллий гурур ва ифтихор, истиқлол ва Ватанга садоқат туйғуларидан яшайди. Инчунун, бу туйғуларни гуркиратмоқ эса эртаимизнинг порлоқлигидан даракдир. Келажакда нафис санъат мактабимиздан Беҳзоднинг издошлари, Самарқанд, Бухоро, Хева шаҳарларининг кукка буйлаган гумбазлари

ни бунёд этган буюк ҳунар эгаларидек ҳунарамандлар етиштириб чиқади. Ишонаманки, дунёга буй қузаётган Ўзбекистон болалари ўз Ватанларини севадилар. Бу озод ва обод улкада яшамок бахтининг сурури узгачалигини ҳис қиладилар. Халқимизнинг бой маънавий дунёси, миллий узлиқни англаш, ҳур Ўзбекистон келажак олдидagi масъулият ҳиссини узлари яратадиган ҳар бир асарларида тараннум этадилар.

Мен таъзим қиламан,
пойингда Ватан,
Кўксимда ёнади Беҳзод сурури.
Қадим аждодларинг қонидан мерос,
Қонимда кулади ўзбек гурури.
Дилафрўз РАҲИМОВА,
Алишер Навоий
номидаги республика
нафис санъат лицейи
ўқувчиси.

БУТУНТИ СЎЗНИ БУТУН АЙТАЙЛИК

Ҳар бир инсон ўз номи ва Ватан шайини ҳимоя қилиш, уни улуғлаш учун ўзида масъулият сезиши керак. Хуш, мустақил улкамизни дунёга таништириш учун нималар қилишимиз керак? Энг аввало Ўзбекистоннинг сифатли маҳсулотли жаҳон бозорида юқори қадрланиши зарур. Республикада чиқарилаётган маҳсулотлари жаҳон талабларига жавоб бериши учун маҳсулотларни чиройли қилиб қадоқлаш, ураш муҳим аҳамиятга эга. Сифатли ва керакли маҳсулотлар ортқича қуз-қулашлар ва рекламага муҳтож эмас. Лекин биз чет эл маҳсулотлари рекламаларига эътибор берсак, уларнинг 30 фоизига асосли. Ва реклама яратётган инсоннинг ҳам бунга ҳаққи бор. Аммо бизда-чи?

Бизда маҳсулотга хос бўлган сифатнинг 30 фоизига айтилади холос, хусусан сут маҳсулотлари рекламасида сут қайнаётган катта-катта цистерналарни эмас, менимча уларни узига тортувчи ҳолда дастурхон устида тургани еки шу маҳсулот билан боғлиқ бирор қизиқарли воқеани курсатиш зарурроқ. Шундагина унга нисбатан аҳолида қизиқиш уйғонади. Шундагина Ўзбекистон бозорларига сукулиб кириб олган чет элларнинг сифатсиз маҳсулотлари ўрнига аҳоли томонидан ўз маҳсулотларимиз сотиб олинади. Мисол учун «Уртоқ» фабрикасида собиқ Иттифок даврида ҳозиргидан сифатлироқ шоколад маҳсулотлари чиқариладиган эди.

Ҳозир уша вақтдаги нисбатан яхшироқ, ундан мазалироқ ва сифатлироқ маҳсулотларни чиқариш, чет эллар билан ҳамкорлик қилиш учун йул очилди. Нега бундай вазиятдан фойдалана олмаямиз? Сифатли маҳсулот ялтироқ қоғозлари, чиройли безаклари билан ҳам харидорғир. Бунга эришсак, болажонлар соғлиғига ҳам, ота-оналар чунтагига ҳам зарар етмасди.

Ирода АСИЛБЕКОВА,
ўқувчи.

ПОЯДИВЕР — СЕМОЖЕР!

«Яшил чироқ» телевизион муСОБАҚАСИ КЎП йиллардан буён Ўзбекистон ойнаи жаҳони «Маърифат» бош таҳририяти томонидан ўтказиб келинмоқда. Унга Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ички ишлар вазирлигининг Давлат автомобил инспекцияси ҳамкор. Бу тадбирнинг асосий мақсади болаларга йул ҳаракати қондаларини ўргатиш, турли автомобиль ҳалокатларининг олдини олиш, мабодо шундай ҳол юз берса жароҳатланган инсонга қандай қилиб биринчи ёрдам беришни ўргатишдир.

Яқинда 1996 йилги кўрик-танлов ниҳоясига етди. Биринчи ўринни қашқадарёлик ёш автомобилчилар, иккинчи ўринни андижонликлар, учинчи ўринни эса фарғоналиклар эгаллашди.

Ғолибларга Ички ишлар вазирлиги Давлат автомобил инспекциясининг махсус совғалари, Ўзбекистон Халқ таълими вазирлигининг пул мукофотлари берилди. Ғолиб гуруҳларни тайёрлаган Қарши, Жалолқудуқ, Қува туманлари автомобил инспекцияси, халқ таълими ходимлари ҳам му-

носиб тақдирландилар.

Тадбир якунида 1997 йил давомида Тошкент шаҳрида ўтказиладиган «Яшил чироқ» телевизион кўрик-танлови жадвали маълум қилинди. Бунисизга ҳам маълум қиламиз:

Февраль ойи: Наманган вилояти — Тошкент шаҳри;

Март ойи: Қашқадарё вилояти — Самарқанд вилояти;

Апрель ойи: Сурхондарё вилояти — Фарғона вилояти;

Май ойи: Тошкент вилояти — Навоий вилояти;

Июнь ойи: Сирдарё вилояти — Жиззах вилояти;

Июль ойи: Бухоро вилояти — Андижон вилояти;

Август ойи: Қорақалпоғистон Республикаси — Хоразм вилояти.

Йил давомида ҳар бир вилоят, туман, мактабларда «Яшил чироқ» кўрик-танлови бўлиб ўтади. Уларнинг ғолиблари эса республика мусобақаларида иштирок этишади. Биз беллашувларда иштирок этувчи ёш автомобил нazorатчиларига, автоинспекторларга, ота-оналар, халқ таълими ходимларига янги босқичда омад тилаймиз.

Айлан замин, айлангин
руҳим,
Тўрт ёнингда эркин
сабоси.
Юрагингни ҳаволаб учар
Қадим-қадим ўлан садоси.

Тоғлар каби енгилмас
Ватан
Томирингда уйғоқ
кўшиқман.
Момоларнинг
афсонасини
«Тановор»га ёниб
кўшибман.

БИЛИМЛАР СИНОВИ

Мактаб ўқув ишлари бўйича мудир: «Синфингиздан 5 та ўқувчини фанлар олимпиадасига тайёрланг», — деганда Машкура опа Хайдарованинг кўнглидан «Ўқувчиларим мени уялтириб қўйишмасмикан?» — деган савол ўтди. Синфга кириб болаларга кўз югуртириб чиқди-да, синаш мақсадида: «Қани болалар, ким ўзининг билимини синаб кўрмоқчи. Мактаб олимпиадасига кимлар боради?» — деганда барча ўқувчилар олимпиада нима-лигини яхши тушунишмаса-да, лекин кўрқмасдан қатнашаман дегани муаллиманинг кўнглига таскин бергандай бўлди. «Ха, тузук, ўзларига ишонишяпти, демак меҳнатим беқор эмас».

Тошкентдаги 268-мактабда учинчи чорак бошланиши билан ўқувчиларнинг биринчи ярим йиллик курсаткичларини синаш мақсадида ўтказилган олимпиадада 1—4-синфлардан 5 тадан яхши ўзлаштирган ўқувчилар иштирок этдилар. 2-«А» синфидан қатнашган Моҳира Орифхужаева, Шавкат Исроїлов, Иззат Исмаиловлар устозлари Машкура опа Хайдарованинг юзини ёруғ қилишди. Ёзма иш ва диктантдан яхши баҳолар олишди.

Махмуда ХАЙДАРОВА.

УРУҒ-АЙМОҒИМ — КУЮҚ ҚАЙМОҒИМ

ОТАМАНЧИ

Ҳамма болалар сингари мен ҳам дадажонимни жуда яхши кўраман. Ҳатто бирор эшитадиган одам топилсаю, улар ҳақида соатлаб гапириб берсам дейман. Яқинда уйлаб-уйлаб топиб олдим. Бу «одам» ўзининг энг севган газетам — «Тонг юлдузи» экан. Қўлимга қалам олдим қисқароқ қилиб шуларни ёздим...

Эсимни танибманки, дадажонимнинг оғизларидан биз — болаларига айтилган бирорта қаттиқ ёки баланд овоздаги қойишни эшитмадим. Ҳатто кечириб бўлмас хато қилиб қўйсак ҳам «эси йўқ!» ёки «кўп эркаланма!» дейишдан нарига ўтмайдилар. Аммо бу «қаттиқ гап»лар ҳам бизга шундай қаттиқ таъсир қилади-ки, ўша нонамқул-

«ҚОЙИМ»ЛАРИ

чиликни бошқа қайтармасликка уринамиз.

Бир кун денг, дугонам билан аллақасерга шошаётган эдик. Дадамга чой дамлаб бериш зарур бўлиб қолди. Шоша-пиша чой дамлаб бериб чиқиб кетаётган эдим. Уларнинг «қизим» деган сўзларини эшитиб қолдим. Ортимга қарасам «қой қуй» дегандек, дуппиларини тутиб турибдилар. Уялганимдан қизариб-бўзариб кетдим. Ахир, уларга пиёла келтириб беришни унутган эканман-да.

Дадажоним бизни қатта ҳаётга ана шундай ҳушёр, фаросатли қилиб тайёрламоқдалар.

**Махбуба МУХТОР қизи,
Фаргона вилояти,
5-синф ўқувчиси.**

«Қиз бола оиланинг зийнати», — дейди бувижоним. Айтгандай, меҳрибон бувижонимни сизларга таништирай. Уларни қишлоғимизда «Қулигул Мухаррамхон ая» дейишади. «Нега» дейсизми? Чунки бувижоним тиккан кашгаларию, куйлаклар, чопону дуппиларига ҳаваси келмаган одам бўлмаса керак. Бунинг устига улар пиширган овқатларни емабсиз, бу дунёга келмабсиз. Мен бувим билан фахрланаман. Ўзлари айтганларидай, мен уларга шогирд тушганман. Угиту насихатларини олиб, келажакда мен ҳам «қули гул» бўлишни орзу қиламан. Ҳозирнинг ўзидаёқ гуша ош, манпар, угра каби миллий таомларимизни тайёрлашни устозим — бувижонимдан қиёмига етказиб ўзлаштириб олдим.

Угра кесаётганимда улар бошимда туриб «кесган уграгн соч толасидай нозик бўлсин», деб таъкидлайдилар. Ҳозир наманганча дуппи тикиш сирларини ҳам қарийб ургандим. Янги йилда бувижонимга жуда чиройли гуллар солинган сочик совға қилдим. Улар мени «зеҳни утқир қизгинам» деб эркалайдилар. Сочққа тиккан гулларимнинг нафислиги бувижонимга жуда ёқди.

Сиз хайрон бўлаётган бўлсангиз керак, «Бу қиз мактабда ўқийлими ўзи? Агар ўқиса қачон улгуради бу ишларга?» деб. Мен 7-синфда ўқийман. Адабиёт ва

физика фанини жуда яхши кўраман. Баъзан ўзим шеър ҳам ёзиб тураман. Келажакда физика ўқувчиси бўлмоқчиман. Ўқишларим чакки эмас. Дарс тутади дегунча уйга, бувижонимга шошаман. Уларнинг сўхбатларини, насихатларини оламан. Бу орада бадиий китоблар ҳам ўқийман. Кўпинча кечки овқатни ўзим тайёрлайман. Оиламиз овқатланиб бўлгач, ош-

оламиз. Бунга ҳам менга қулигул устозим — бувижоним ургатганлар. Сиз ҳам урганишга тайёрмисиз?

5 ош қошиқ асал, 500 грамм ун, 120 грамм шакар упаси, 2 дона тухум сариги, 100 грамм сарғе, 100 грамм майиз, 10 грамм ош содаси, 150 грамм қуюқ қиём. * Унни ичимлик содаси билан аралаштириб оламиз, майизни

ЎЗБЕКЖОНЛАРИ

хонани йиғиштириб, дарс тайёрлашга утираман. Дарсларини тутатиб, қишнинг узун кечаларида яна бувижонимнинг маталларига қуюқ соламан.

Яқинда она тили ва адабиёти фани ўқитувчимиз Абдумутал Мирабдуллаев бутун синфимиз ўқувчилари орасида конкурс эълон қилди. Конкурс ғолиби бўлиш учун бувижон ва бобожонларимиздан энг яхши афсона ёки ривоятни ёзиб келиш керак. Кўнглим сезаяпти: Энг яхши афсонани бувижоним айтсалар керак. Сизлар ҳам бувижонларингизни яхши кўрсанглар керак. Шундай эмасми? Агар шундай бўлса, келинг, яхшиси меҳрибон бувижонларимиз учун хуштаъм, юмшоқ асал ва майизли торти тайёрлаш сирларини эгаллаб

ювиб, қиймалагичдан ўтказамиз ва ёғ, асал, тухум сариги, унни аралаштириб қорамиз. Хамирни идишга солиб бир кун турғизамиз. Кейин эса хамирни ёйиб, думалоқ шаклда қирқиб оламиз. Шаклларни гушпиртириб ишланган тухум оқсил билан суркаб, баланд оловда пиширамиз. Улар тайёр бўлгач, қуюқ қиём суркалади. Шакар қукуни билан ҳам безаш мумкин.

**Матлуба ТУРҒУНОВА,
Наманган вилояти,
Янгиқўрғон
туманидаги Ҳамза
Ҳакимзода
Нийёзий номли 6-ўрта
мактабнинг
7-синф ўқувчиси.**

(Давоми. Боши ўтган сонларда)

Биз бу саволга имкон қадар тўғрироқ, илмий асосланган жавоб топиш учун Б. Х. Қормишева хонимнинг тадқиқотларидан фойдаландик.

Аввало, ўқувчи бир нарсани яхши билсинки, гап лақаё деган битта элат хусусида кетаётган бўлса-да, аммо элат таркибида юздан ортиқ уруғ, шох-шабба, буюқ борлигини унутмаслик лозим. Лақаёдан бошқа ўзбек элатларида бундай ҳолиса кам учрайди. Бу жиҳатдан улар ноёб элатдир. Лақаёларнинг бош бўғинлари Эсонхужа ва ва Бодроҳли уруғларига бориб қалади. Одатда, Курдек уруғи ҳам лақаёнинг бош бўғини ҳисобланади. Эҳтимол, шундайдир. Балки, Курдек, кейинчалик Эсонхужанинг йўгон битга шохи сифатида пайдо бўлгандир. Бу масала баҳсли бўлгани туфайли ҳозирча шунчаки ахборот тарзида тўхталиб ўтамиз ҳолис. Қисқаси, Эсонхужа билан Бодроҳли уруғлари таркибида юзлаб шох-шаббалар бор.

Илгари ҳар бир уруғнинг ўзига хос тамгаси бўларди. ўша тамга уруғ оқсоқоли иштиерида турарди. Агар зарур

бўлиб қолса, оқсоқол қадимдан йилқичилик билан шугуллангани учун кўпинча отнинг тақасига ё қўймучига тамга уриларди; тамга ёрдамида от ё тақа кимга тегишли экани аниқланади. Тамгалар ҳозирги кунларда урф бўлмаган юмалоқ ёки тўртбурчак муҳрлардан фарқли улароқ хийла содда шаклларда бўлган. Масалан, Бойназар ҳожининг тамгаси ётқизиб қўйилган «саккиз»га (о—о)

гас, ўзбекларнинг қипчоқ, қангли уруғларида ҳам учрайди. Тамгалардан ташқари лақаё элати таркибидаги кўпгина уруғларнинг номлари ҳам бошқа туркий халқлар таркибидаги уруғ номларига айнан ўхшайди. Бундай ҳолиса лақаёлар ўз қобигига уралашиб ётган маҳдуд элат эмаслигини, аксинча, улар қадимдан баҳодир туркий халқларнинг бағрида бирбўвур бўлиб яшаганини кўрсатади.

«ЛАҚАЙЛАР ҚАЙСИ ТИЛДА ГАПЛАШАДИЛАР?»

Айни пайтда лақаёлар билан қозоқ уруғлари уртасида айрим ўхшашликлар бўлгани учунгина улар Шайбонийлар сафида. Дашти қипчоқдан келиб қолишган деб қатъий ҳукм чиқариб бўлмайди. Улар VI асрларда Шарқий Туркистон маркази бўлган буюқ салтанатга асос солганлар. Кейинчалик фол ижтимоий турмушдан ўзларини бир оз четга торганлар — дунёвий уйишлардан туйганлар. Лақаёлар Шарқий Туркистон ҳудудларидан ғарбий кенгликларга таралиб кетадилар. Шунинг учун бўлса керак, ҳо-

мизлар, кесамирлар танкил этади. Биринчи гуруҳ вакиллари ўзларини «турклар» деб атайдилар. Иккинчи гуруҳ вакиллари эса «Биз ўзбекмиз!» дейишади. Қизиги шундаки, ҳар икки гуруҳ вакиллари бир тилда сўйлашади, бир-бирларининг тилини бемалол тушунадилар. Бир гуруҳнинг «турк», иккинчи гуруҳнинг «ўзбек» бўлиб кетишига сабаб, бизнингча, улар босиб ўтган тарихий йўл бўлса керак. Бу уринда «йўл» деганда фақат жуғрофий атамани (униси — у ёқда, буниси бу ёқдан келди

деган маънодаги атамани назарда тутишимиз) тушунмаслик лозим. Тўғри, бир гуруҳ Дашти Қипчоқ орқали, бошқа гуруҳ Шарқий Туркистон орқали Мовароуннаҳр этакларига ёйилиб кетган бўлиши эҳтимолдан ҳоли эмас. Бироқ, муайян бир тарихий даврда ҳалдан зиёд қуч-ғайрат сарфлаб, ижтимоий ҳаётнинг долзарб жабҳаларида ўзини ҳар томонлама намоён этган элат ва миллат навбатдаги тарихий босқичга мақдори қуриб, ҳолисликни чиқди боради.

Элат ва миллат сафидаги фидоий инсонлар ҳар кун тугилавермайди. Соғлом эрхотиндан полвон ўғлонлар дунёга келиши мумкин. Аммо фидокорлик фақат жисмоний қувватга боғлиқ эмас. Таъбир жоиз бўлса, фидокорликнинг бирламчи белгиси — бу маънавий етуклик; инсон ўз жонини нимага тикканини теган англамоғи лозим. Англаган фидокорлик — ҳақиқий фидокорликдир. Яъни, йўлбошчининг ҳалокати миллий фожиа бўлса, йўлбошчининг изидан кетаётган бирорта ҳамроҳининг ҳалокати фақат битта оиланинг бошига мусибат келтиради ҳолис.

(Давоми бор)

Билдириш учун билиш керак

Билдириш учун билиш керак

**Катталар,
эътибор беринг!**

БИЗНИ ЙЎҚЛАР КИШИ БОРМИ?

Пойтахтимиздаги «Биоэкосан» Ўзбекистон Республикаси уқув-услугий мажмуаси. Унинг пойдевори 1928 йилда тикланган. Мустақиллик даврида номи уч марта ўзгарди. Аммо гап унинг номида эмас, аҳволида.

Биринчи ҳолат: буйи чамаси 15 метр, эни 6 метр келадиган иссиқхонанинг аҳволи иситиш қувурларининг таъмирланмагани боис ночор.

Иккинчи ҳолат: сунгги беш йил ичида 2 та Сурхончилки каклиги, 2 та тоғ эчкиси, 3 та гоз, 3 та курка нобуд бўлган.

Учинчи ҳолат: бинонинг иккинчи қаватида жойлашган турли хил гуллар, доривор ўсимликлар ўстириладиган хона қулаш ҳолатида. Шу сабаб ҳам ушбу жойда машғулот ўтказиш кафолати йўқ.

— Бизга ажратилган майдон 1 гектарга яқин бўлиб, ушбу масканда болаларни табиатга, жонивор паррандаларга, ҳайвонот оламига меҳрли қилиб тарбиялаш кўзда тутилган, — дейди мажмуа директори уринбосари Маъмура Саидахмедова. — Юнусов, Чилонзор, Акмал Икромов, Мирзо Улугбек туманларининг 1-, 22-, 65-, 90-, 115-, 137-, 122- мактаб ўқувчилари келиб туришди.

Юқоридаги мулоҳазаларни келтиришдан мақсадимиз: бинонинг ҳолатини яхшилаш, маскандаги иситиш тармоқларини тузатиш, турли хилдаги жониворлар ва паррандаларни парваришлаш бўйича мутахассис жалб этиш (негаки мутахассис йўқлиги сабаб бир неча парранда нобуд бўлган). Бунинг учун Шайхонтохур тумани сув ҳўжалиги, газлаштириш идораси, Республика Халқ таълими вазирлиги алоҳида эътибор кўрсатсалар.

«Хомийси бўлмаган» мазкур ташкилотга Республика Халқ таълими вазирлиги, Республика ўрмон ҳўжалиги, Республика табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси, Республика «ЭКОСАН» жамғармаси ва бошқа тегишли ташкилотлар эътибор берадилар деб уйлаймиз. Ахир болаларни она табиатга, ер, сув, ўрмон, паррандаларга меҳр муҳаббатли қилиб тарбиялаш барчанинг бурчику!

Мухтор СУЛАЙМОНОВ.

БИРИНЧИ МАНЗИЛ

Тасодифнинг садағаси кетай. Яхшиямки ҳаёт тасодифларга тула. Булмаса тараққиёт ҳам бир жойда депсиниб, фикрлаш ҳам тўхтаб қолган булармиди?!

Самарқандга борган эдим. Шаҳардаги ижодкор ўқувчилар саройининг ташкил этилганига 60 йил тулиши муносабати билан катта байрам ўтказилаётган экан. Меҳмонхонадан чиқ-

Ажабо, дейман фикрим ёришиб. Шу болаларнинг куйиб-пишишлари, тортишишлари нимадандир рози, норози эканликларининг ўзи маънавиятнинг бир қурилиши эмасми? Болалар мавзу доирасидан чиқиб ўзларини чалгитган ҳакамни айб-лашяпти, аммо уларнинг гап-оҳангларида юз-кўзларида «билганимизда-ку зўр буларди-я, голиблик бизда кетарди», деган икромлик ҳам йўқ эмасди. Хўш, улар баҳслашган мавзунинг ўзи-чи? Утган йиллар буюк соҳибқирон Амир Темур йили деб эълон қилинди. Ҳа, биз деярли икки йил давомида теурийлар оламига бамисоли говвосдек шўнгидик, бунинг учун алоҳида фармонлар қабул қилинди. Ана шу улкан жараённинг ўзи утмишимизни урганиш, ота-болаларимизнинг кимлигини англаш ва уларга муносиб бўлишдек маънавий жараён эмасми? Бугун улуг бобомиз ҳақида ёзилган маърузалар, чиқишларни жам қилсак том-том китоблар бўлади-ку. Янги очилган музейлар, тарихий обидаларни таъмирлаш ишлари-чи? Нафақат Ўзбекистонда, балки бутун дунёда ўтказилган илмий конференциялар-чи!

Ҳақ, боласи, тушмагурлар-а? — дейман узимга ўзим. Сал, болалик қилинган-да, бундоқ атрофича мушоҳада қилинган-да-ку...

Маънавий баркамоллик балки шунақа баҳс-мунозаралар, у ёки бу нарсадан қониқиш, ёхуд қониқмаслик жараёнида тако-

купинча мана шундай қурилишлар қаршисидан чиқиб қолганда такрор-такрор эслайман. Асакадаги «ЎЗДЭУавто» қўшма корхонасида бўлганимда, Намангандаги Бобур боғини қўрганимда, Андижон кўчаларида юрганимда, Тошкентнинг Бешёғоч майдонидаги кўприк ва Олой бозори ёнидан ўтган ероти йулидан ўтганимда, «Ил 34-Т» самолёти ҳақида эшитганимда шундай бўлган эди. Мана шу улкан қурилишлар, иншоотлар, болроқдек болраб бораётган қўшма корхоналарнинг ҳам-ма-ҳаммаси қудратли бепоён диреримиздаги маънавиятнинг қурилишлари эмасми?

Сарой шунчаки болаларнинг бўш вақтини тўлдирадиган жой эмас, балки ижодкор болалар ошени экан. Ушбу саройда 60 га яқин тўғарак ишлайди. Демак, унинг шунча хонаси ва болалар билан шугулланадиган устозлари бор. Шарт-шароитлар ҳам мавжуд. Тарихдан маълумки, ҳар бир юрт ўзининг иқтидорли фарзандларига суянади. Иқтидор эса бола бошидан деганларидек, болаликдан бошланади. У бамисоли ниҳолдек авайлаб-асраб ўстирилади. Шунинг учун ҳам бутунги бозор иқтисодининг энг қийин ўтиш даврида ҳам болалар учун мана шунақа иншоотлар, мактаблар, коллежлар, гимназиялар махсус санъат масканлари қурилаяпти. Улардан миллионлар аялмаяпти. Бунинг натижаси шу бўладики, Ўзбекистоннинг янги нексияларини, тиколарини «Ил 34-Т» самолётлари-

ИҚТИДОРЛИЛАР ПОЙТАХТ САРОЙИДА

Тошкент меъморчилик ва қурилиш институтида маънавиятимиз пешқадамлари, ёзувчи ва санъаткорларнинг иқтидорли талабалар, ўқувчилар билан учрашуви бўлиб ўтди. Учрашувда асосан Жиззах вилоятидан келган иқтидорли ёшлар иштирок этишди. Шундан сўнг Жиззахлик талабалар Амир Темур хиббони, Теурийлар даври тарихи давлат музейини бориб кўрдилар, Алишер Навоий зиёратгоҳи — Ўзбекистон миллий боғида сайр қилдилар. Шунингдек, улар республика «Маънавият ва маърифат» марказида бўлган қизиқарли суҳбат-учрашувда ҳам қатнашдилар.

СПОРТ МАКТАБИДА УЧРАШУВ

Марғилон шаҳридаги спорт мактабида «Ватан ҳимоячилари — меҳмонимиз» мавзуида қизиқарли учрашув бўлиб ўтди. Ўқувчилар Ватан уруши иштирокчилари, меҳнат фахрийлари, афғончи ва чернobilчи ҳамюртлари билан ҳаяжонли суҳбатлар қуришди. Бундай мулоқотлар болаларда Ватанга меҳр уйғотишга ҳисса қўшаяпти.

БОБОЛАР РУҲИГА ЭҲТИРОМ

Пешку туманидаги Қори Ниезий номли мактабда «Она шаҳрим Бухоро» мавзуида адабий-мусиқий кеча бўлиб ўтди. Тадбир Бухорои шарифнинг 2500 йиллигига бағишланди. Ўқувчилар қадимий шаҳарнинг узоқ ва бой ўтмиши, унда яшаган улуг сиймолар ҳаётидан ҳикоя қилувчи бадий саҳналарни маҳорат билан ижро этдилар. Тарихий мавзудаги китоблар қўргазмаси ёшларни беҳад қизиқтирди.

Кеча сўнгида «Наво» дастаси аъзолари ўз санъатлари билан йиғилганларни хушнуд этдилар.

**Эркин МАЛИКОВ,
«Ғунча» журнали бош
муҳаррири.**

МАЪНАВИЯТ МАНЗИЛЛАРИ

қач, манзилни тахминан билсамда; ҳар эҳтимолга қарши, рўзномалар сотиб ўтирган опадан сурадим. У киши атрофга сергакланиб бир қаради-ла, йўлани тўлдириб бораётган болаларга ишора қилди:

— Анави болаларнинг орқасидан қолманг, ҳойнаҳой улар уша ёққа кетишяпти...

Қадамимни илдамлатиб, улардан ҳам сураб хотиржам бўлмоқчи эдим. Аммо болалар қандайдир бир муаммо устида шундай қизғин баҳсга берилишган эди-ки, уларни чалгитишдан ўзимни тийдим.

— Шу ҳам савоб бўлди-ку?

— деди улардан бири кўюниб.

— Мавзуимизга алоқаси бўлсаям бошқа гап эди, — дея унинг фикрини тасдиқлайди иккинчиси.

— Гап шу. Ҳакамлар сотқинлик қилишди, булмаса биз ютиб турган эдик. Оёқдан чалиш дейдилар бунди.

Мен болаларнинг куйиб-пишишларини кузатиб, гап-сузларини эшитиб дардларини англагандек бўлдим. Икки мактаб ўқувчилари уртасида Амир Темур таваллудининг 660 йиллигига бағишланган баҳс-мунозара бўлгану, бу ўқувчилар голиб бўлиб турганларида ҳакамлардан бири «Маънавият» сузи маъносини тушунтириб беринг» деб туриб олган. Шунда нариги тарафнинг болалари сузамоллик қилиб улоқни олиб кетганга ўхшабди.

Тасодифни қаранг, бу нотаниш болалардаги ҳаяжон, менга ҳам ўтиб ана шу ҳакам берган савол ҳақида уйлай бошладим. Ғуе бу савол айна пайтда менга ҳам берилгандек. Ҳозир тасодифан шу болалар мендан ана шу саволни сураб қолишса, нима деб жавоб бераман. Ҳаёлимдан маънавият ҳақида қабул қилинган тарихий қарор, матбуотдаги чиқишлар, телевидениедаги курсатувлар, радио-даги эшитиришлар бир-бир ўта бошлади.

Чиндан ҳам маънавият дегани ўзи нима? Унинг қиёфаси, ранги, туси борми? Уч-тўрт жумладан шундай-шундай деб лунданагина қилиб таърифлаб бериш мумкинми? Мен бораётган еримни ҳам ўнатиб ўзим билан ўзим бўлиб қолган эдим.

миллашмасмикин?

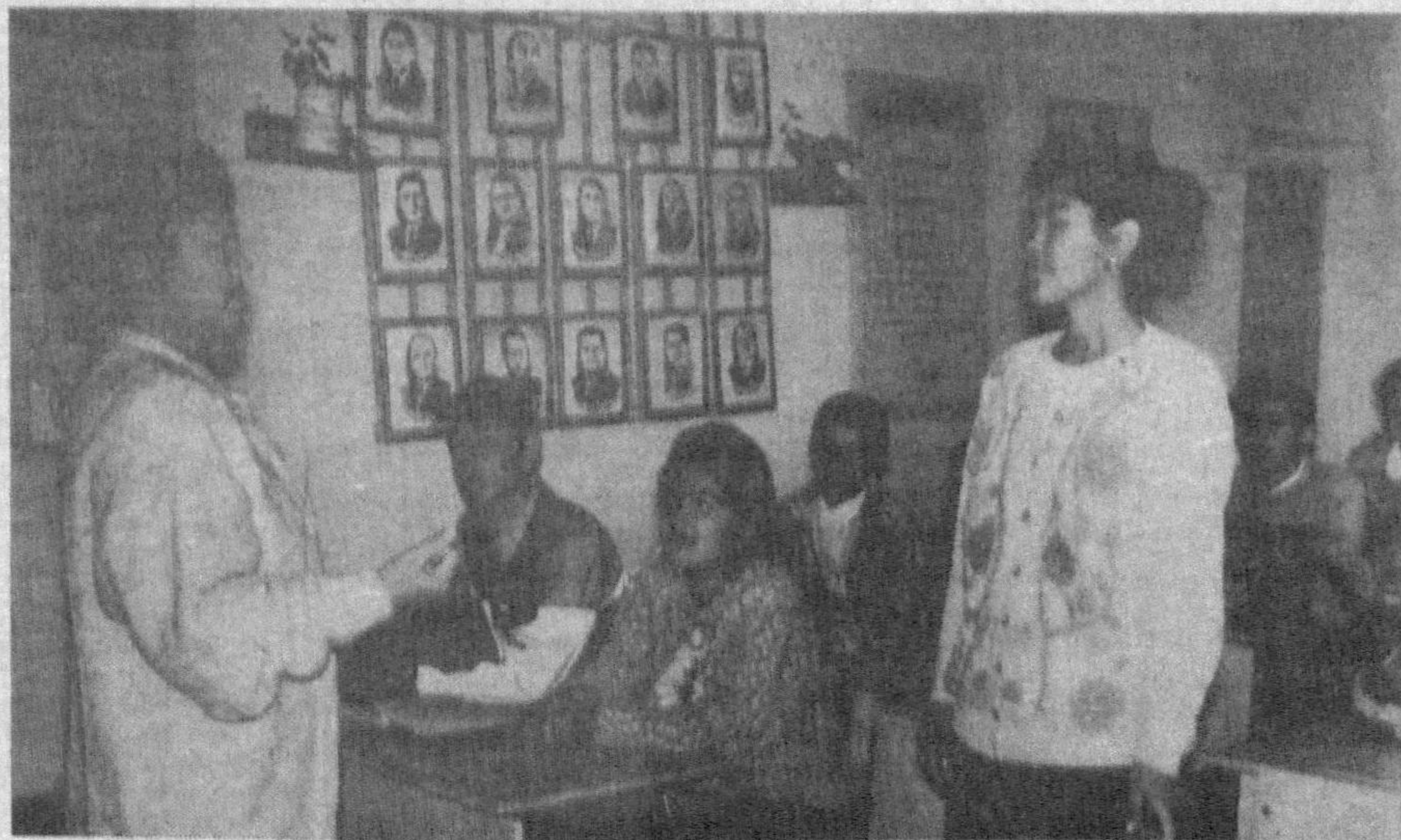
Ҳа, айнан шундай! Хўш буларчилик, лоқайлик, сеники маъкулчилик, сусткашлик маънавиятнинг дўшманидир. Қанийди, мактаблар, маҳаллалар, ўқувчилар саройларида ўтказилаётган турли-туман баҳс-мунозаралар алангаси янада гурилласа, фанлар бўйича чинакам тортишувлар бўлса? Болаларимиз бир пайтларидагидек авто рефератлар эзипса, уларни химоя қилиб илмий даражалар олишса, бутун ўзбекистонлик болалар учун ҳам, ёшлар учун ҳам дунё эшиклари очилар. Уларнинг «Камолот», «Умид», «Истеъдод», «Улугбек» деган маълум ва машҳур жамғармалари бор. Ўқувчиларимиз янада фаол, янада тиришқок, янада билимга чанқоқроқ бўлсалар? Уларнинг маънавий дунёлари кенгайиб бораверади.

Ана шундай ҳаёллар билан бўлиб, болаларни йўқотиб қўйдим. Улар қайсидир бир кўчага бурилишган-у, пайқамай олган эдим. «Энди излаб келаятган манзилимизни қасрдан топдим» дея атрофга алангладим...

ИККИНЧИ МАНЗИЛ

Мен дўч келган йўловчидан ўқувчилар саройини сурадим. У «Билмадим» дегандек слка қисди. Иккинчи бир одам «ана» дея мени хайратга солди. У ишора қилган бинони аввалроқ ҳам қўрган эдим. Лекин қонлар арқига ўхшатиб қурилган бу бино ўқувчилар саройи эканлиги сираям ҳаёлимга келмабди. Наридан бора тўман ҳокимлиги еки банк бўлса керак деб уйлаган эдим.

Ички бир гурур, қониқиш, энгил хурсиниш билан маҳобатли бино томон юраман. Бугунги кунларда ҳам шунақа ҳаёнаматли саройларни қуриб битказишибди-я азаматлар, қойил! Қалбимнинг туб-тубларигача нур югургандек бўлади. «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат!», Мен башоратли бу даъватни

Сиз Олим Кўчқорбековни танийсиз. Танимасангиз, ака-опаларингиз, ота-онангиздан сўрасангиз, дарҳол айтиб беришади. «Муштум»нинг таянчи, матбуотимизнинг самимияти. Заҳматкаш ижодкорнинг «Шеър ва масаллар», «Чори чамбар», «Сирли хум», «Лўли бола», «Қайсар бузоқча» каби болаларга ёзган китобларини ота-оналарингиз, ака-опаларингиз ўқишган албатта, сизларга ҳам топиб беришар.

Меҳнат фахрийси, Олим Кўчқорбеков қадрдон «Тонг юлдузи» меҳмони. Сўз сизга, Олим ака!

АСҚАР ҲАҚИДА БИЛГАНЛАРИМ

ПУФАКВОЙ

Ҳанузгача эсимда, Асқар эди шўҳ-асов. Ҳатто менинг ўзимга, Отганди кўп тош, косов.

«Шўхлик—кўхлик» мақолин, Ушлаб олиб у маҳкам. Эчкисининг соқолин, Юлган кўймай сира ҳам.

Оқшом пайти кўчада, Бўри каби увларди. Бедор бўлиб кечада, Кўни-кўшни қувларди.

Мажиддиннинг хўрозин, Урарди қо-қолатиб. Юларкан патин, тожин, Куларди қаҳ-қаҳ отиб.

Асалари инига, Чўп суқибди бир кун. Борибди мактабига, Шишириб лаб-лунигини.

Кепчиган юз-кўзлари, — Чаққан жойга суртган лой... Уша-ўша дўстлари, Уни дерлар: «Пуфаквой!».

ТАЖРИБА БОҒДА

Тажриба боғ бор эди, Қишлоғим чеккасида. Олим-боғбон юрарди, — Нарвонча елкасида.

Қараса бир кўчати, Эгилибди, синибди. Сулх навдасин ажратиб, Асқар отдек минибди.

— Нима қилдинг, ҳой бола, Пайванд эди янги нав! Уч йил бўлдим парвона, — Тажрибамга бўлдинг гов!..

Ич-ичидан гижиниб, Олим бобо чайқар бош. Меҳнатига ачиниб, Кўзи бўлди жикқа ёш.

Шунда Асқар хатосин, Катталардек олиб тан: — Кечиринг, — дер, — бобо мен, Тавба қилдим, билмабман.

Бундан буён дарсдан сўнг, Ишингизга қарашай, Ҳамда куйлаб кўшиқ-куй, — Боғингизга ярашай...

Бобо дерди: — Хўп, майли, Аямайин ҳеч кучим, Яратай кўп нав ҳали, Мустақил юрт, эл учун!

ТЕНТАК ЭЧКИ

Юрганида бир ўзи, Асқар уват-ўтлоқда. Узиб арқон эчкиси, Қочди олмазор боққа.

Бора солиб Эчкивой, Шилди олма пўстлогин. Оқлаб ташлар аямай, Диккайтириб кулогин.

Келиб Асқар энтикиб, Эчкисини ушлади. Жаҳл билан бир-икки, Биқинига муштлади.

Ўшқириб дер: — Бас, етар, Арқонингни ҳеч узма! Яшнайверсин дарахтлар, Асло зарар еткизма!

АСҚАР — АСҚАР

Асқар — асқар бўлганмиш, Чалар эмиш барабан. Бўлса парад, намойиш, Ўтар катта майдондан.

Хўп келинган қомати: Хром этик оёқда. Шаҳдам босиб қадамин, Олга ўтиб бормоқда...

Ўтди талай ой, йиллар; Ўтди анча баҳор, куз. Энди Асқар хув, келар, Кўксига Олтин Юлдуз.

Дуч келсами кўчада, Оддий асқар, ефрейтор. Чест беради Асқарга, У ҳам бўлар миннатдор.

Ҳа, у Олтин Юлдузини, Осонликча олмаган. Чегарада бир ўзи, Тўртта ёвни боппаган.

Юрт сарҳадин асрашда, Ўрнак бўлган хизматда. Шу боис у ҳаминша, Элу юртда иззатда!

Тунов кунни мактабга, Келди Асқар атайлаб. Бир-бир ҳамма болага, Совға берди авайлаб.

Сўраб қолди ўшанда, Қўл кўтариб Дадахон: — Амакижон, сиз қандай Олгансиз олтин нишон?

Барча тинглар эди жим, Асқар шайдир жавобга: — Тинмай ўқиб, ўргандим, Орзум чиқди рўёбга.

Ўзбекистон ер, сувин, Ҳамда чексиз осмонин. Қўриқласа кимда- ким, Уша — Ватан посбони.

Ким Ватани, халқига, Бўлса доим хизматда, — Юлдуз тақиб кўксига, Бўлар мендек ҳурматда!

ёрадиган устозларимиз кейинги вақтда бундай кузбуямачиликка йўл қуйишмаяпти.

ГОЛИБЛИК САРИ

Яқинда мактабимизнинг «Шаддод» дастаси туманда бўлиб утган ёш санъаткорлар беллашувида «Йўқолиб қолган қаламим», «Йиртилиб кетган дафтарим» каби терма, лапарлари билан голиб чиқишди.

Айни кунларда санъат гунчалар вилоятда қатнашиш учун «Қайдасан, менинг ручкам», «Раҳбарим, о раҳбарим» термаларини тайёрлашмоқда.

М. СУЛАЙМОНОВА,
Учкўприк туманидаги
20-мактабнинг
5-«Д» синф ўқувчиси.

Мактаб саҳнасида

ЭГИЗАКЛАРГА МАЗА

Эгизакларга маза-да. Нега дейсизми? Фотима-Зухра ёки Ҳасан-Хусан дарсларда доимо бир-бирларига «кумакдош». Яъни ким қайси фандан қийналиб қолса дарров шериги «ёрдам»га келади. Аммо мактабимиздаги қилни қирқ

таълими бўлими вакили мактабимизни бир куриб кетмоқчи булганди. Акмалнинг қулида Муяссар учун отилган «тош» қор вакилнинг кузига тегди.

Шунда «Мақтанганнинг уйига бор, керилганнинг туйига» деган мақол негадир ёдимга тушиб кетди. Яхшиям биз мақтанмаган эдик.

Антиқа хабарлар

ҚУЁНЧА

Мактабдошим Лазиз кейинги пайтларда тез-тез дарсдан қочадиган одат чиқариб олганди. Шунда устозларимиз ажойиб чора топишди. Арча байрамларининг бирида Лазизга қуёнча ниқоби билан совға қилишди. Бунинг маъносини узица тушунган Лазизжон энди дарсдан қочмайидиган булди.

МАҚТАНГАННИНГ УЙИГА...

Билим даргоҳимиз яхши ишларни амалга оширгани учун мактов олган. Аммо қор ёғаётган кун руй берган ҳодиса барчани бир оз хижолат қилди. Уша кун туман халқ

ҲИЙЛАГАРНИНГ ЖАЗОСИ

Қадим замонда бир савдогар яшаган экан. У кундалик турмуш учун энг зарур озиқ-овқат маҳсулотларини сотиб, тирикчилик қилар экан. Узга-юртлардан мол олиб, қопларини лиқ тулдирар экан-да, эшагига ортиб, ортига қайтар экан. Манзилга етгунча тоғу тошлардан, тик тоғ суқмоқларидан, дарёлардан кечиб утар экан.

Кунлардан бир кун дарёдан кечиб утаётганда эшагининг оёғи силлиқ тошларда сирпаниб кетиб, йиқиلىб тушибди. Бир амаллаб урнидан турганда устига ортилган юкларнинг бир қисми сувда эриб, енгиллашиб қолганлигини пайқабди. Табиийки, бундан савдогар зарар курибди.

Бирор ойлалардан кейин савдогар эшаги билан яна дарёдан кечиб ута бошлабди. Шу пайт эшакнинг ёдига утган сафарги воқеа тушиб қолибди. Атайин сувга йиқиلىб, узола тушиб ётиб олибди. Бу гал

Жумбоқли эртақ

ҳам юки анча енгиллашибди. Эшагининг ҳийласини пайқатган савдогар унинг бошлаб адабини бериб қуймоқчи булибди. Бир гал у қопларни озиқ-овқат маҳсулотлари билан эмас, шундай бир нарса билан тулдирибдики, эшаги юкининг оғирлигидан базур қадам босиб, йулга тушибди. «Бир амаллаб дарёга етиб олсам, юкимни яна енгиллаштириб оламан» дея ҳаёл қилибди. У шундай қилибди ҳам. Савдогар эса қирғоқда туриб, айёр эшагининг ҳаракатларини кузата бошлабди.

Эшак сувда бироз ётгач урнидан турмоқчи булибди. Қопдаги юклари енгиллашиб урнига, баттар оғирлашиб кетганини сезибди. Ҳарчанд уринса ҳам урнидан тура олмабди. Жон сақлаш учун роса уринибди, дарё тулқинлари билан узоқ олишибди. Уз мақсадини эшагига англата олган савдогар унга ёрдамга келиб, устидаги оғир қопларни олиб, жилловидан тутганча қирғоққа етаклабди. Тавбасига таянган эшак бундан буён эгасини алдамайдиган булибди.

Болалар, топинглар-чи, савдогар нима билан савдо қилган ва эшагининг адабини бериб қуйиш учун қопларни нима билан тулдирган эди?

Эртақчи: **Фозилжон ОРИПОВ.**

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУОТ КҮМИТАСИ

Бош
муҳаррир
Умида
АБДУАЗИМОВА

Таҳрир ҳайъати:

Наримон ОРИФЖОНОВ,
Омон МАТЖОН,
Гулнора ЙЎЛДОШЕВА,
Марат ШАФИЕВ,
Феруза ЖАЛИЛОВА.

IBM компьютерида терилди ва
саҳифаланди. Офсет усулида
босилди. Ҳажми 1 босма табоқ
Буюртма — Г-018.
9381 нусхада босилди.
Қоғоз бичими — А-3.
Босилиш топирилиш вақти 19.00
Топирилди — 18.30

• Рўйхатдан ўтиш тартиби
№ 060137
• Манзил: 700083,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси,
32-уй.
• Нашр кўрсаткичи: № 64563
• Телефон:
33-44-25